

શું છાપવું

- એક વાર, તમારા માટે: run.pdf, 1 પાન. સત્ર ચલાવતી વખતે આ હાથમાં રાખો.
- દરેક છોકરી માટે એક નકલ: sheets.pdf, 2 પાનાં. પાન ક અને પાન ખ. એટલે દરેક છોકરી માટે 2 પાનાં.
- આ છાપવાની જરૂર નથી: આ માર્ગદર્શિકાનાં પાન 6 થી 8, એટલે જવાબો. એના વિના પણ સત્ર ચાલે છે.

માર્ગદર્શિકા, મારો વારો, તમારો વારો

જૂથ 4 થી 24 · SDG 4, 5 · ગુજરાતી આવૃત્તિ · પ્રકાશિત · AI translation from English master, Machine translation; English master by Nameet Potnis

આ આવૃત્તિ વિશે. આ આવૃત્તિ અંગ્રેજી સંચમાંથી કૃત્રિમ બુદ્ધિ (AI) વડે અનુવાદ કરવામાં આવી છે. એમાં ભૂલો હોઈ શકે છે. કંઈ સુધારવા જેવું લાગે, કે બીજી રીતે કહેવા જેવું લાગે, તો hello@potnis.org પર લખો — અમે એ સુધારી દઈશું.

About this edition. This edition was translated from the English pack with AI. It may contain mistakes. Write to hello@potnis.org if something should be fixed or said differently — we will update it.

વર્ગમાં જતાં પહેલાં

- વાટ જોવી એ કૌશલ્ય છે, સારું વર્તન નહીં. સરસ વાટ જોવા માટે છોકરીને ક્યારેય વખાણશો નહીં. કોઈ બહાર નથી અને કોઈ જીતતું નથી.
- જે છોકરી ઝટ લઈ લે તેની વાટ ટૂંકી કરો, લાંબી ક્યારેય નહીં, અને તેનો વારો ક્યારેય જતો ન કરો.
- કાગળનો ડૂયો કે કાગળની પટ્ટી ફેરવો. વર્તુળમાં કશું કઠણ ફેંકાય નહીં, અને તમારા અંગૂઠા અને પહેલી આંગળીથી બનાવેલા ફૂંડાળામાં સમાઈ જાય એવી કોઈ વસ્તુ નહીં.
- 24 છોકરીઓ સુધી, ચાર-ચારનાં વર્તુળમાં.

આ ઘરે એક વાર વાંચી લો. વર્ગમાં તમારે ફક્ત સત્રનું પાન જોઈશે. અહીં "તમે" લખ્યું હોય ત્યાં એનો અર્થ છે સત્ર ચલાવનાર કોઈ પણ: શિક્ષિકા, સ્વયંસેવક, મોટી બહેન.

આ કોના માટે છે

- **4 થી 7 વર્ષ માટે.** એવી છોકરીઓ જે નાની વસ્તુ હાથમાં પકડી શકે અને આખો વર્ગ સાથે આપે તો પાંચ સુધી ગણી શકે. આ સત્રમાં ક્યાંય વાંચવાની કે લખવાની જરૂર પડતી નથી.
- **જીવન-કૌશલ્ય.** "હું માગી શકું છું" જેવું નથી, જે એ જ ફેરવવાની રમત વાપરે છે: ત્યાં કૌશલ્ય માગવાનું છે, અહીં વાટ જોવાનું. ગયા અઠવાડિયે "હું માગી શકું છું" ચલાવ્યું હોય તો એ કહી દો અને વાટથી શરૂ કરો.
- **જૂથનું માપ.** 4 થી 24 છોકરીઓ. ચોવીસથી વધારે હોય તો વર્તુળ લાંબાં થાય, એની સાથે વાટ પણ લાંબી થાય, અને સત્ર વારા વિશેનું રહેતું નથી, કતાર વિશેનું થઈ જાય છે.
- **એક વર્ગમાં અલગ અલગ સ્તર.** ચાર વર્ષની અને સાત વર્ષની એક જ વર્તુળમાં બેસે, એક જ વસ્તુ ફેરવે અને એ જ બે પાન કરે. ખેંચ પ્રવૃત્તિની અંદર જ છે, ત્રણ જગ્યાએ. જે છોકરી આગળ છે તે વર્તુળમાં વધારે દૂર બેસે, જેથી તેની વાટ

લાંબી થાય. પગલું 5માં વારો બોલાવવાનું કામ તે લે, એટલે કે વારા તે ચલાવે અને વસ્તુ છેલ્લે તેના હાથમાં આવે. અને તે પોતાની આંગળીઓ તમારી મદદ વગર જાતે ગણીને નીચે કરે. ચાર વર્ષની છોકરી જેના હાથમાં વસ્તુ હોય તેની પડખે બેસે, જેથી તેની વાટ એક વારા જેટલી જ રહે, અને તમે તેની પડખે બેસી મોટેથી તેની આંગળીઓ ગણીને નીચે કરાવો. કોઈને અલગ પાન આપવાનું નથી અને કોઈ માટે અલગ નિયમ નથી.

તમને શું જોઈશે

- દરેક છોકરી માટે બાળકોનું પાન ક અને પાન ખ, એટલે છોકરી દીઠ બે પાન
- દરેક છોકરી માટે એક પેન્સિલ, કે બે જણ વચ્ચે એક
- ચારના દરેક વર્તુળ માટે ફેરવવાની એક વસ્તુ, તમારા અંગૂઠા અને પહેલી આંગળીના ફૂંડાળામાં સમાઈ ન જાય એવી મોટી: હથેળી ભરાય એવો પથ્થર, વાળેલી કાગળની પટ્ટી, કાગળનો ડૂયો, પાંદડું, બાટલીનું મોટું ઢાંકણ. એ હાથમાં લેવા જેવી હોવી જોઈએ, અને એની કિંમત કંઈ ન હોવી જોઈએ
- મફત અને ઔચિત્ક: કંઈ નહીં
- અહીં કશામાં પૈસા લાગતા નથી.

સત્ર આ રીતે કેમ ગોઠવ્યું છે

વાટ જોવી એ કૌશલ્ય છે, અને આ સંચનો અઘરો અડધો ભાગ એ જ છે. ચાર વર્ષની છોકરી વાટ ન જોઈ શકે તો એ તોફાની નથી અને જીદ કરતી નથી. તેની વાટ અનંત લાગે છે, કારણ કે એ ક્યાં પૂરી થાય એ તેને દેખાતું નથી. આ સત્રમાં જે કંઈ છે એ બધું તેને એવી વાટ આપવા માટે છે, જે ઓછી થતી તે જોઈ શકે. શરૂ કરતાં પહેલાં આ વાટ તમે તમારી જાતને કહી લો, કારણ કે ઝટ લઈ લેવાને તમે ખરાબ વર્તન સમજશો તો તમે વાટ ટૂંકી કરવાને બદલે છોકરીને સુધારવા માંડશો.

સરસ વાટ જોવા માટે છોકરીને ક્યારેય વખાણશો નહીં, અને એને સારા હોવું ન કહો. વાટ જોવી એ સારપ બની જાય એ ઘડીએ, જેને એ સૌથી અઘરું પડે છે તે છોકરી બધાંની સામે ખરાબ બની જાય છે, અને વાટ જોવાનું શીખતાં ઘણા વખત પહેલાં તે પોતાના વિશે એ શીખી લે છે. તેણે જે કર્યું એને વખાણો, સદ્ગુણને નહીં: "તમે આંગળીઓ નીચે કરી", "તમે પાંચ પર આગળ આપી દીધું". વર્ગ માટે એક વાક્ય જોઈએ તો "વાટ જોવી અઘરી છે, અને આપણે મહાવરો કરીએ છીએ" વાપરો, અને જ્યારે જ્યારે વાટ આવે ત્યારે એ જ ફરી વાપરો.

વાટ ગણતરીથી બને છે, મોટેથી, બધાં સાથે. આખો વર્ગ બોલે એવી પાંચની ગણતરીમાં વાટનો આરંભ અને અંત બંને હોય છે. જેના હાથમાં વસ્તુ છે તે પોતાનો વારો પૂરો થતો સાંભળે છે, એટલે તે વળગી રહેતી નથી, અને વાટ જોતી છોકરીઓ એ જ પાંચ આંકડા સાંભળે છે અને જાણે છે કે એક વારો કેટલો લાંબો હોય. એથી વાટ જોતી છોકરીના અવાજને પણ કામ મળે છે, જે હાથમાં કંઈ વગર ચૂપ બેસી રહેવા કરતાં ઘણું સહેલું છે.

વાટ જોવાનો હાથ ન દેખાતી વાટને દેખાતી કરે છે. પોતાની પહેલાંના દરેક વારા માટે એક આંગળી, અને વસ્તુ ખસે એટલે એક આંગળી નીચે. પોતાની વાટ નાની થતી તે પોતાના જ હાથ પર જોઈ શકે છે — ઘડિયાળ વગર, કોઠા વગર, છાપવા જેવું કંઈ વગર. ત્રણ આંગળી એવી વાટ છે જે તે સંભાળી શકે. "હમણાં" એવી નથી.

કંઈક સાચું હાથોહાથ ખસવું જોઈએ. તમારી સમજાવટમાં જ હોય એવો વારો વારો નથી. વસ્તુ વર્તુળ ઓળંગે છે, અને એ ઓળંગે છે કારણ કે ગણતરી પાંચ પર પહોંચી, તમે કોને લાયક ગણ્યું એટલે નહીં. વર્તુળ ચાલતું થાય પછી એના પર તમારો હાથ ન મૂકો.

કોઈ બહાર નથી અને કોઈ જીતતું નથી. કોઈ છોકરીને વર્તુળમાંથી બહાર કાઢવાની નથી, કોઈને સૌથી સારી વાટ જોનારી કહેવાની નથી, અને અંતે કોઈ ઇનામ નથી. ધીમે રમનારાંને બહાર કાઢતી વારા લેવાની રમતો આ સંચ જે છોકરી માટે છે તેના માટે તદ્દન ખોટી રમત છે. છોકરીની ગણતરી ભુલાઈ જાય તો પણ વસ્તુ તેની પાસે પહોંચે છે.

તેના પાન પર કશું લખવું જરૂરી નથી. આ જૂથની મોટા ભાગની છોકરીઓ લખી શકતી નથી, અને કેટલીક પોતાનું નામ પણ હજી લખી શકતી નથી, એટલે પાન વહેંચતી વખતે જ નામ તમે લખી આપો, કોઈને માગવું પડે એ પહેલાં. વાટના ખાનામાં પાડેલાં તેનાં નિશાન તેની નોંધ છે, અને તેના કાર્ડ પર તમારા અક્ષરે લખેલું એ તેના શબ્દો છે.

બધાંને સાથે લેવા

જે છોકરી હજી વાંચી શકતી નથી. આ સત્રમાં તેને કશું વાંચવું પડતું નથી. દરેક નિયમ બોલીને કહેવાય છે, તમારા હાથમાંની વસ્તુથી દેખાડાય છે, અને આખો વર્ગ એને ફરી બોલે છે. પાન પર જે થોડા શબ્દો છે તે તમે એક વાર મોટેથી વાંચો, બોલતાં બોલતાં દરેક ખાના પર આંગળી મૂકો, અને તે નિશાન પાડે અને ચિત્ર દોરે. પાન ખ પર તેના કાર્ડ પર શું લખવું એ તે તમને કહે અને તમે લખો. બીજાં બધાં જેવાં જ બે પાન હાથમાં લઈને તે પૂરું કરે છે.

જે છોકરી મોડી આવે. જેના હાથમાં વસ્તુ હોય તેની પડખે તેને વર્તુળમાં બેસાડો, જેથી તેની પહેલી વાટ એક વારા જેટલી રહે અને તેનો વારો લગભગ તરત આવે. બારણે તેને એક વાક્ય કહો: "તમારી પાસે આવે ત્યારે આપણે ગણીએ એટલી વાર બે ટપલી મારો, પછી આગળ આપી દો." બાકીનું તે બે વારા જોતાં જ પકડી લે છે. તે ક્યાં હતી એ જૂથની સામે ક્યારેય ન પૂછો, અને પહેલો વારો કમાવા માટે તેને આખો ફેરો વાટ જોવડાવશો નહીં.

વર્ગમાં છોકરાઓ. છોકરાઓ એ જ વર્તુળમાં બેસે, એ જ વસ્તુ ફેરવે અને એ જ પાન કરે. બે વાટ સત્રને છોકરીઓની આસપાસ રાખે છે, અને બેમાંથી એક પણ કોઈને બહાર રાખતી નથી. પગલું 5નું વારો બોલાવવાનું કામ પહેલાં છોકરીઓને, અને આખા સત્રમાં છોકરાઓ કરતાં વધારે છોકરીઓને, કારણ કે વારા ચલાવવા એ જ ભાગમાં સત્તા છે. અને એ છોકરા પર નજર રાખો જે છોકરીને માટે હાથ લંબાવીને વસ્તુ આગળ ખસેડી દે છે — એમાં ભલાઈ છે, પણ એથી તેનો વારો જતો રહે છે: હળવેથી હાથ ઊંચો કરીને કહો, "આભાર. આગળ આપવાનો વારો તેનો છે."

જે છોકરી આજે બેસી શકતી નથી. તેને વારો બોલાવવાનું કામ આપો, કે ઊભી થઈને વારો લેવા દો, કે ચાલીને પડખેની છોકરી સુધી વસ્તુ પહોંચાડવા દો. હલનચલન વાટ જોવાની ઊલટી વાટ નથી. એ વિશે કશું નોંધવાનું નથી.

જો ખોટું પડે તો

એક જ છોકરી દરેક ફેરે ઝટ લઈ લે છે, અને વર્તુળ તેની ફરિયાદ કરવા માંડે છે. આવું થશે, અને સામાન્ય રીતે એક જ છોકરીનું. બીજાંની સામે તેને સુધારશો નહીં, અને વર્તુળને પણ તેને સુધારવા ન દો: આખા વર્તુળને એક વાર કહો, "વાટ જોવી અઘરી છે, આપણે બધાં મહાવરો કરીએ છીએ." પછી તેની વાટ લાંબી કરવાને બદલે ટૂંકી કરો. જેના હાથમાં વસ્તુ હોય તેની પડખે તેની જગ્યા બદલો, જેથી તે ત્રણ વારાની નહીં, એક વારાની વાટ જુએ. તેને વારો બોલાવવાનું કામ આપો, કારણ કે જેના હાથમાં કામ છે તે ખાલી હાથે વાટ જોતી નથી. તેની પડખે બેસી મોટેથી તેની આંગળીઓ ગણીને નીચે કરાવો, જેથી અંત આવતો તે સાંભળી શકે. તો પણ વાટ ન સાંભળી શકે તો વાટ જોતી વખતે હાથમાં રાખવા તેને પોતાની એક વસ્તુ આપો, અને તમે એકલાં તેની સાથે આગળપાછળ ફેરવો. વાટ ન જોઈ શકતી છોકરી તરીકે તેનું નામ ક્યારેય ન પાડો, અને સજા તરીકે તેનો વારો ક્યારેય જતો ન કરો.

જેના હાથમાં વસ્તુ છે તે છોડતી નથી, અને વર્તુળ અટકી ગયું છે. કોઈ પાંચ પર પહોંચીને પકડી રાખે છે. તેના હાથમાંથી ખેંચી ન લો, અને સજા તરીકે ગણતરી ફરી શરૂ ન કરો. તમારો ખુલ્લો હાથ તેના હાથની પડખે સપાટ મૂકો, કહો "પાંચ, અને હવે તમારો વારો પૂરો", અને ત્રણ સેકન્ડ વાટ જુઓ. તો પણ પકડી રાખે તો વર્તુળને એક વાર ફરી મોટેથી પાંચ ગણવા કહો, અને એ પાંચ પર લઈ લો. પછી જોઈ લો કે આવતા ફેરામાં પહેલી તેને જ મળે, જેથી છોડી દેવાનું તેને કંઈ ભારે ન પડે. એક છોકરી એક વસ્તુ પણ છોડી શકતી ન હોય તો તેને પોતાની એક વસ્તુ આપો અને વર્તુળમાં બીજી ફેરવો.

એને પોતાના વર્ગ માટે બદલવું

- "મારો વારો" અને "તમારો વારો" માટે છોકરીઓ ઘરની ભાષામાં જે શબ્દો ખરેખર વાપરે છે, એ જ વાપરો. બે ટૂંકા શબ્દો સાચા વાક્ય કરતાં ચડે.
- ફેરવવાની વસ્તુ બદલીને તમારા વર્ગમાં જે પહેલેથી પડી હોય એ વાપરો, જો બધાંને એ હાથમાં લેવા જેવી લાગે, ખોવાઈ જાય તો કોઈને દુઃખ ન થાય, અને તમારા અંગૂઠા અને પહેલી આંગળીના ફૂંડાળામાં સમાઈ ન જાય એવી મોટી હોય.
- વર્ગ જે ભાષામાં ગણે એમાં ગણો, અને સૌથી નાની છોકરીઓ સાથે પાંચને બદલે ત્રણ સુધી ગણો. વર્તુળ ચાલતાં થાય પછી પાંચ પર જાઓ.
- વારો ટપલી મારવાનો જ હોવો જરૂરી નથી. પોતાનું નામ બોલવું, બે તાળી પાડવી, એક ફૂદકો મારવો, કોઈ પ્રાણીનું નામ કહેવું. એક કામ પસંદ કરીને આખું સત્ર એ જ રાખો, કારણ કે ફેરાની વચ્ચે કામ બદલો તો વાટ નવી શીખવાની વાત બની જાય છે.
- વર્તુળ કરવા જેટલી જગ્યા ન હોય તો વર્તુળને બદલે એક કતાર કરો, અને છોકરીઓને પોતાની આગળ કેટલાં છે એ દેખાય એમ કરો. છોકરી ગણી શકે એવી કતાર, તે ગણી શકે એવા હાથ જેટલી જ સારી છે.

એને ટૂંકું કે લાંબું ચલાવવું

30 મિનિટ. 0થી 10 એક વસ્તુ, એક વારો, અને આખો વર્ગ પાંચ ગણો, 10થી 18 ચાર-ચારનાં વર્તુળ અને આંગળીઓ નીચે, 18થી 24 લાંબી વાટ અને વારો બોલાવનારી, 24થી 30 પાન અને સમાપન. નવા જૂથ માટે આ સંચની ખરી આવૃત્તિ આ જ છે. એમાં જે જતું કરવું પડે છે: વારો બોલાવવાનું કામ ફક્ત બે-ત્રણ છોકરીઓને મળે, પગલું 5નું આઠનું વર્તુળ કદાચ થાય જ નહીં, અને પાન ખ પરનાં કાર્ડ દોરાય પણ કપાય નહીં — એ બાજુએ મૂકી રાખો અને દિવસના અંતે કાપો. આ ઘડિયાળમાં પાન છેલ્લે આવે છે અને અધૂરાં રહી શકે: નિશાન અને એક ચિત્ર એટલે પાન પૂરું.

45 મિનિટ. 0થી 14 એક વસ્તુ, એક વારો, અને આખો વર્ગ પાંચ ગણો, 14થી 25 ચાર-ચારનાં વર્તુળ અને આંગળીઓ નીચે, 25થી 35 લાંબી વાટ અને વારો બોલાવનારી, 35થી 45 પાન અને સમાપન. વધારાનો સમય આઠના વર્તુળમાં બીજો એક ફેરો આપે છે, અને વારો બોલાવવાનું કામ થોડીક નહીં પણ મોટા ભાગની છોકરીઓને મળે છે.

60 મિનિટ. 0થી 18 એક વસ્તુ, એક વારો, અને આખો વર્ગ પાંચ ગણો, 18થી 32 ચાર-ચારનાં વર્તુળ અને આંગળીઓ નીચે, 32થી 46 લાંબી વાટ અને વારો બોલાવનારી, 46થી 60 પાન અને સમાપન. આ લંબાઈ ફક્ત એવા ઠરેલા જૂથ સાથે વાપરો જે પહેલેથી અડધો કલાક બેસી શકે. વધારાનો સમય વધારે વારા આપે છે, જેને જોઈએ એ દરેક છોકરીને વારો બોલાવવાનું કામ આપે છે, કાર્ડ કાપવાનો સમય આપે છે, અને એક ધીમો સમાપન ફેરો આપે છે જેમાં વસ્તુ એક મોટા વર્તુળમાં પૂરેપૂરી ફરે છે. એમાં નવો નિયમ કે નવું પાન ઉમેરાતું નથી, કારણ કે આ ઉંમરે લાંબા સત્રનો અર્થ વધારે મહાવરો છે, વધારે વિષય નહીં.

એને સલામત રાખવું

આખું સત્ર એક વસ્તુ હાથોહાથ ફરે છે, અને એક વાર તો એ ફેંકાશે જ. મોઢામાં કશું જતું નથી. કંઈ પણ વહેંચતાં પહેલાં તપાસો કે એ બાળકના મોઢામાં સમાઈ ન જાય: તમારા અંગૂઠા અને પહેલી આંગળીથી બનાવેલા ફૂંડાળામાં સમાઈ જાય તો એ આ વર્ગ માટે બહુ નાની છે. બી, મણકા, સિક્કા અને બાટલીનાં નાનાં ઢાંકણ બહાર. અંતે જે વહેંચ્યું હતું એ ગણીને પાછું લઈ લો. કાગળનો ડૂયો કે વાળેલી કાગળની પટ્ટી પથ્થર કરતાં સલામત છે અને એટલું જ સારું કામ આપે છે. વર્તુળમાં કશું કઠણ ફેંકાતું નથી.

CC BY 4.0 • Potnis Family / potnis.org. અંગ્રેજીમાં લખાણ અને સંપાદન: નમીત પોટનીસ. શ્રેય આપીને નકલ કરો, છાપો, બદલો અને વહેંચો.

જવાબો અને સત્ર ચલાવવાની સૂચનાઓ

જવાબો અને શું કહેવું, મારો વારો, તમારો વારો

આ આવૃત્તિ વિશે. આ આવૃત્તિ અંગ્રેજી સંચમાંથી કૃત્રિમ બુદ્ધિ (AI) વડે અનુવાદ કરવામાં આવી છે. એમાં ભૂલો હોઈ શકે છે. કંઈ સુધારવા જેવું લાગે, કે બીજી રીતે કહેવા જેવું લાગે, તો hello@potnis.org પર લખો — અમે એ સુધારી દઈશું.

About this edition. This edition was translated from the English pack with AI. It may contain mistakes. Write to hello@potnis.org if something should be fixed or said differently — we will update it.

જવાબો

આ સંચમાં એક પણ બાંધેલો સાચો જવાબ નથી, અને એમાં કશાનું મૂલ્યાંકન થતું નથી. વારો જેટલો નાનો હોય તો પણ ગણાય છે, અને વાટ જે રીતે કાઢી હોય એ રીતે ગણાય છે.

વારો લેવું શું ગણાય:

તે શું કરે	વારો ગણાય
વર્તુળ પાંચ ગણે એટલી વાર વસ્તુ પર બે ટપલી મારે	હા
પકડી રાખે, કંઈ ન કરે, પાંચ પર આગળ આપી દે	હા
એક વાર ટપલી મારે, કે દસ વાર, પછી આગળ આપે	હા
ઊભી થઈને વારો લે, કે ચાલીને પડખેની છોકરી સુધી પહોંચાડે	હા
પડખેની છોકરીની સાથે જ એકસાથે વારો લે	હા, અને સત્રમાં પછી તેને એકલીનો વારો આપો
આજે બિલકુલ લેવા તૈયાર નથી	સીધી આગળ આપી દે એ પણ હા. આવતા ફેરે ફરી આપો, અને કારણ ન પૂછો

વાટ જોવી શું ગણાય:

તે શું કરે	વાટ જોવી ગણાય
વસ્તુ ખસે એટલે દરેક વખતે એક આંગળી નીચે કરે	હા
આખો વખત વર્ગ સાથે મોટેથી ગણે	હા
પોતાનું વાટ-કાર્ડ પકડી રાખે, કે પોતાની કોઈ વસ્તુ પકડી રાખે	હા
ચળવળ કરે, ઊભી થાય, વર્તુળ ફરતે ચાલીને પાછી આવે	હા. હલનચલન વાટ જોવાની ઊલટી વાત નથી
વહેલી હાથ લંબાવે, પછી હાથ પાછો ખેંચી લે	હા, અને એ કહો પણ: "તમે હાથ પાછો મૂકી દીધો"

જે શબ્દો વાપરવા અને જે છોડવા. "તમે પાંચ પર આગળ આપી દીધું" કહો, "સારી છોકરી" ક્યારેય નહીં. "વાટ જોવી અઘરી છે, આપણે બધાં મહાવરો કરીએ છીએ" કહો, "સરસ રીતે વાટ જુઓ" કે "ધીરજ રાખો" ક્યારેય નહીં. "આગળ આપવાનો વારો તેનો છે" કહો, "તમે લોભી થાઓ છો" ક્યારેય નહીં. વર્તુળમાં કોઈ એક છોકરીને સૌથી સારી વાટ જોનારી તરીકે આગળ ન કરો: આ સંચ જે છોકરીઓ માટે સૌથી વધારે છે, તે એને પોતાના માપ તરીકે સાંભળશે.

વારા માટે તમે આપો એવાં કામ, બધાં નાનાં, બધાં આ વર્ગની અંદરનાં. વસ્તુ પર બે ટપલી મારવી. પોતાનું નામ બોલવું. બે તાળી પાડવી. એક ફૂદકો મારવો. કોઈ પ્રાણીનું નામ કહેવું. ઊંચું કરીને દેખાડવું, પછી નીચે મૂકી દેવું. એક પસંદ કરીને આખું સત્ર એ જ રાખો.

તમને શું દેખાઈ શકે

પાન પર જે છે	એના પછી શું આપવું
વારાનું ખાનું દોરેલું, વાટનું ખાનું ખાલી	તેની સાથે મોટેથી તેની વાટ પાછી ગણો, દરેક વાટનું એક નિશાન, આંગળીઓ વાપરીને. પછી આવતા ફેરામાં તેને જેના હાથમાં વસ્તુ હોય તેની પડખે બેસાડો, જેથી તેની વાટ એક વારા જેટલી રહે
બંને ખાનામાં નિશાન, પાન ખ પર કોઈ દોરેલું નથી	તેને પૂછો કે તેણે કોને આપી હતી, અને એ છોકરી તરફ આંગળી કરો. તેને એક માથું અને બે લીટી દોરવા દો. આ પાન પર એક આકાર એટલે એક માણસ
બંને ખાનામાં નિશાન, માણસ દોરેલો, કાર્ડ બનાવેલું	તેને લાંબી વાટ આપો: વર્તુળમાં વધારે દૂરની જગ્યા, પછી વારો બોલાવવાનું કામ. તમારી મદદ વગર તે પોતાની આંગળીઓ જાતે ગણીને નીચે કરે
વાટના ખાનામાં ચારે બાજુ નિશાન, તેની વાટ કરતાં ઘણાં વધારે	એમ જ રહેવા દો. તે કંઈક ગણે છે. તેની સાથે આંકડો બોલો અને આગળ ચાલો
બેમાંથી એક પણ પાન પર કંઈ નથી	તેની પડખે બેસો અને ત્રણ વારા સુધી તમે જ તેનું વર્તુળ બનો, તમે અને તે, આગળપાછળ ફેરવતાં. એક વારો લીધો એટલે સત્ર પૂરું

જ્યાં અટકી જાય

જે થાય	જે કહેવું કે કરવું
આંગળીઓ નીચે થયા પહેલાં તે વસ્તુ લઈ લે છે	વસ્તુ પાછી તમારા હાથમાં લો. તેની સાથે મોટેથી આંગળીઓ ગણીને નીચે કરાવો. આંગળી ખૂટે ત્યારે વર્તુળ તેને આપો
તે પાંચ પર પહોંચીને છોડતી નથી	તમારો ખુલ્લો હાથ તેના હાથની પડખે સપાટ મૂકો. "પાંચ, અને હવે તમારો વારો પૂરો." ત્રણ સેકન્ડ વાટ જુઓ, પછી વર્તુળ સાથે ફરી એક વાર પાંચ ગણીને લઈ લો. આવતા ફેરામાં પહેલી તેને આપો
વર્તુળ એક જ છોકરીની ફરિયાદ કરવા માંડે છે	તેને નહીં, આખા વર્તુળને કહો: "વાટ જોવી અઘરી છે, આપણે બધાં મહાવરો કરીએ છીએ." પછી તેની વાટ ટૂંકી કરો, લાંબી નહીં
તેની આંગળીઓની ગણતરી ભુલાઈ જાય છે	તેની અને વસ્તુ વચ્ચે જેટલી છોકરીઓ હોય, એ આંકડેથી ફરી શરૂ કરાવો. વસ્તુ તેની પાસે તો પહોંચે જ છે. ગણતરી ભુલાઈ જવાનું કંઈ ભારે પડતું નથી
વાટ બહુ લાંબી લાગે એટલે તે રડે છે	જેના હાથમાં વસ્તુ હોય તેની પડખે બેસાડો, તેની સાથે મોટેથી ગણો, અને હવે પછીનો વારો તેને આવે એમ કરો. જૂથને સમજાવવા ન બેસો, અને તેને શું થયું એ બધાંની સામે કહેવડાવશો નહીં
બે છોકરીઓ એક જ વસ્તુ પકડી રાખે છે	એ તમારા પોતાના હાથમાં લઈ લો. "ગણતરી પાંચ પર પહોંચે એટલે એ ખસે છે." પછી બેમાંથી દરેકને ફેરવવા પોતાની એક વસ્તુ આપો
તે વારંવાર પૂછે છે કે કેટલા વારા બાકી છે	દરેક વખતે આંકડો કહીને જવાબ આપો. તેની પાસે માપવાનું આ એક જ સાધન છે. પછી તેને વારો બોલાવવાનું કામ આપો
તેને દરેક ફેરે વારો બોલાવનારી બનવું છે	દરેકને બે ફેરા, અને એ નિયમ મોટેથી કહી દો, જેથી એ નિયમ બને અને તમારી પસંદ ન લાગે. એને બદલે તેને લાંબી વાટની જગ્યા આપો, જે વધારે અઘરું કામ છે
તે પોતાનું નામ લખી શકતી નથી	પાન આપતી વખતે જ તમે લખી આપો, તેને માગવું પડે એ પહેલાં
તેને પોતાનું કાર્ડ રાખવું નથી	એ એવી જગ્યાએ મૂકો જ્યાંથી તે માગી શકે. કારણ ન પૂછો

સત્ર પછી

વાટ જોવાનો હાથ સાચવી રાખો. એ કતારમાં ચાલે છે, નળ પર ચાલે છે, બારણો ચાલે છે, અને એમાં કંઈ ખર્ચ નથી, એટલે આખું અઠવાડિયું એ જ રીતે વાપરો: જેટલા વારા બાકી હોય એટલી આંગળી ઊંચી કરો, મોટેથી ગણીને નીચે કરો, અને એ ઓછી થતી તેને દેખાડો. પછીનું જીવન-કૌશલ્યનું સત્ર "તમારી સૌથી લાંબી વાટ કેટલી લાંબી હતી?" એમ પૂછીને શરૂ કરી શકાય. આ સંચમાં કશાને ગુણ મળતા નથી, કશું ગણાતું નથી અને કશું ઉપર મોકલાતું નથી, અને કોઈ છોકરીની વાટ ક્યાંય લખાતી નથી.